

Державна наукова установа
«Науково-практичний центр профілактичної та клінічної медицини»
Державного управління справами

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПСИХОЛОГІЯ СПІЛКУВАННЯ»
для здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії

Термін навчання 4 роки

Напрямок підготовки 22 «Охорона здоров'я»
(шифр і назва напряму підготовки)

Спеціальність 222 «Медицина»
(шифр і назва спеціальності)

Київ – 2016

Автори: Н. А. Тертична, доцент кафедри загальної і медичної психології та педагогіки НМУ ім. О. О. Богомольця, кандидат психологічних наук, доцент

О. О. Сидоренко, науковий співробітник наукового відділу організації медичної допомоги ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС

Рецензент: Н. В. Чепелєва, заступник директора з наукової роботи Інституту психології імені Г.С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук, професор.

Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна «Психологія спілкування» є однією з нормативних дисциплін навчального плану загальної підготовки доктора філософії зі спеціальностей медичного профілю у ДНУ «НПЦ ПКМ» ДУС.

Вивчення цієї дисципліни дає можливість майбутньому доктору філософії не тільки оволодіти системою психологічних знань, а й забезпечує формування на цій основі медико-психологічних вмінь, що є одним з важливих елементів у професійній підготовці і діяльності лікаря. Знання із психології спілкування розкривають нові можливості професійної лікарської діяльності, формують особливе бачення проблем хворої людини, а також дають можливість правильно обирати різноманітні варіанти діагностики та лікування, психотерапевтичних стратегій та впливів. Отримані під час вивчення цієї дисципліни вміння і практичні навички сприятимуть вирішенню питань побудови та організації міжособистісної взаємодії в колективі, в осмисленні найбільш ефективних методів впливу на особистість людини.

Зміст дисципліни охоплює різні питання психології людини і адаптований до реальної медичної практики, особливостей діяльності лікаря-науковця.

На вивчення дисципліни «Психологія спілкування» навчальним планом підготовки доктора філософії виділено 2 кредити ECTS - 60 академічних годин, з них 20 годин аудиторних і 40 годин для самостійної роботи. Підсумковим контрольним заходом є залік, який передбачає тестування і співбесіду.

КІНЦЕВІ ЦІЛІ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Знати:

- Предмет і об'єкт психології спілкування;
- Визначення спілкування, діяльності, суспільних відносин;
- Основні характеристики спілкування, форми і засоби спілкування;
- Особливості спілкування як соціальної потреби людини, класифікацію основних функцій спілкування;
- Поняття міжособистісне спілкування, рольове спілкування, соціальна позиція, соціальний статус, соціальна роль, ритуальне спілкування, імперативне спілкування;

Володіти:

- Визначенням видів спілкування та його функцій;
- Поняттями особливостей вербальної та невербальної комунікації;
- Поняттями оптико-кінетичної, проксемічної, пара лінгвістичної та інших знакових систем. Поняттями мови міміки та жестів;

Вміти:

- Встановлювати контакт з пацієнтом, вести бесіду, збирати результати анамнезу;
- Розрізняти вербальні та невербальні знаки пацієнтів;
- Розрізняти ті причини захворювання, що можуть мати психологічну чи соціальну причину;
- Визначати індивідуально-психологічні відмінності особистості за їхніми проявами у діяльності та спілкуванні;
- Аналізувати передконфліктні й конфліктні ситуації та сприяти їх розв'язанню.

Модуль «Психологія Спілкування»

(2 кредити – 60 годин)

Код розділу, теми	Назва розділу, теми	Кількість навчальних годин			
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Всього
1	Поняття спілкування, специфіка спілкування особистості в групі.	2	2	8	12
2	Комунікація як одна зі сторін спілкування.	2	2	8	12
3	Перцептивна сторона спілкування.	2	2	8	12
4	Інтерактивна сторона спілкування.	2	2	8	12
5	Конфліктна взаємодія як особлива форма інтеракції.	2		8	10
	Модульний контроль (залік)		2		2
	<i>Разом годин – модуль «Психологія спілкування»</i>	10	10	40	60

ЗМІСТ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ:

Тема 1.

1.1 Спілкування як об'єкт міждисциплінарних досліджень. Категорія спілкування, визначення, категорія, функції, види.

1.2 Афіліація та альтруїзм як складові спілкування.

1.3 Рівні спілкування. Характеристика примітивного, маніпулятивного, стандартизованого, конвенційного, ігрового, ділового та духовного рівнів.

Тема 2.

2.1 Вербальна та невербальна комунікація. Особливості невербальної комунікації. Функції невербальних повідомлень.

2.2 Основні правила ефективного висловлювання та самовираження.

2.3 Мистецтво слухання і взаєморозуміння.

2.4 Прийоми ораторського мистецтва. Підготовка промови: структура, мета, ідея. Аналіз ситуації і аудиторії. Прийоми привертання уваги. Засоби впливу і прийоми переконання.

Тема 3.

3.1 Роль соціальної перцепції у процесі взаєморозуміння.

3.2 Закономірності формування симпатії до інших людей.

3.3 Аналіз перцептивних механізмів (ідентифікація, емпатія, егоцентризм, рефлексія, стереотипізація).

3.4 Ефекти соціальної перцепції (ефект ореолу, ефект первинності та новизни, ефект пріоритету, ефект поблажливості, казуальна атрибуція).

Тема 4.

4.1 Поняття інтеракції.

4.2 Основні види взаємодії в спілкуванні.

4.3 Ритуали та маніпуляції як види взаємодії.

4.4 Довіра та псевдо довіра у спілкуванні.

4.5 Труднощі міжособистісного спілкування. Дефіцитне, дефектне та деструктивне спілкування.

Тема 5.

5.1 Конфлікти в медичних колективах. Конфлікти у спілкуванні: причини, шляхи запобігання і розв'язання.

5.2 Спілкування лікаря та пацієнта.

КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ

Контрольні заходи з дисципліни «Загальна психологія» здійснюватимуться:

- у вигляді тестового контролю (Етап №1);
- у вигляді опитування, яке включатиме в себе дискусії та круглі столи (Етап №2).

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Наведіть відомі Вам визначення поняття спілкування. Розведіть поняття спілкування і комунікація.
2. Яке значення для поглиблення знань про спілкування мала дискусія з приводу співвідношення понять діяльність і спілкування? Наведіть аргументи різних поглядів на це співвідношення.
3. Назвіть і розкрийте основні принципи теорії спілкування Б.Ф. Ломова.
4. Яке значення має поняття сукупний суб'єкт для аналізу спілкування?
5. Чим відрізняється соціально-психологічний аспект дослідження спілкування від загально-психологічного?
6. Як співвідносяться поняття спілкування і суспільні відносини? Які точки зору Вам відомі з цього приводу?
7. Чому, визначаючи структуру спілкування, необхідно виділяти аспект, в якому вона розглядається? Наведіть приклади відомих Вам класифікацій структури спілкування.
8. Дайте характеристику міжособистісному спілкуванню.
9. Яке значення для людини має рольове спілкування?
10. Як Ви розумієте зв'язок соціальної позиції і соціальної ролі в спілкуванні? Чи впливає цей зв'язок на зміст спілкування?
11. Яку роль в життєдіяльності людей відіграє ритуальне спілкування? Наведіть приклади.
12. Що таке монологічне спілкування, імператив і маніпуляція?
13. Наведіть приклади, де маніпуляція є необхідною складовою життєдіяльності людини.
14. В чому полягають особливості діалогічного спілкування? Розкрийте його творчу функцію.

15. Покажіть роль комунікативно-зв'язуючої функції спілкування в процесі антропосоціогенезу.
16. Наведіть приклади, в яких розкривається людинотворча функція спілкування.
17. Розкрийте етапи формування потреби в спілкуванні в процесі онтогенезу. Чому без спілкування з дорослим не може відбуватись соціалізація особистості?
18. Покажіть значення для теорії спілкування експерименту зі сліпоглухоніми дітьми Загорської школи-інтернату.
19. Розкрийте зміст феномену психологічне непідтвердження.
20. Що таке афіліація? Покажіть значення цього явища для людини.
21. Покажіть зв'язок афіліації з соціальною підтримкою.
22. В чому полягає буферний ефект соціальної підтримки?
23. Покажіть, як співвідносяться поняття самотність, емоційна ізоляція і соціальна ізоляція.
24. Дайте визначення поняттю соціальна перцепція. Розкрийте його зміст, покажіть багатофункціональність цього процесу.
25. Який зміст Ви вкладаєте у вислів, що об'єкт соціальної перцепції є автором повідомлення, яке інтерпретується спостерігачем?
26. Розшифруйте вислів: перцептивні гачки с соціальним шифром об'єкта соціальної перцепції.
27. Що таке фізіогноміка? Назвіть видатних вчених, які причетні до такого роду знань. Яке місце посідає фізіогноміка в теорії соціальної перцепції?
28. Чому, на вашу думку, розвиток знань з фізіогноміки, френології, хіромантії, графології, астрології загальмувався? Яке значення ці сфери знань мають для розвитку психології індивідуальних відмінностей?
29. Назвіть найбільш відомі Вам теорії типологій особистості. Покажіть їх зв'язок з дослідженнями зовнішніх ознак особистості.
30. Що таке візуальна психодіагностика? Покажіть її практичне значення. Чи використовуєте Ви в своїй практиці яку-небудь із технік візуальної психодіагностики?
31. В зв'язку з чим виникає і в чому полягає проблема точності міжособистісної перцепції?
32. Чи можна розвинути перцептивні здібності за допомогою тренінгу?
33. Дайте визначення суб'єкту перцептивного процесу. Які його особливості впливають на адекватність сприйняття?
34. Покажіть, як рівень культури суб'єкта впливає на його перцептивні здібності.
35. Розкрийте значення вікових і статевих особливостей особистості суб'єкта перцепції, які впливають на адекватність його сприйняття.
36. Покажіть особливості процесу соціальної перцепції в ситуації рольової взаємодії.
37. Які ефекти сприйняття виникають в ситуації першого враження про людину?
38. Розкрийте сутність ефекту ореолу і покажіть фактори, що впливають на цей ефект.
39. Дайте характеристику стереотипізації як ефекту міжособистісного сприйняття.

40. Що таке стереотип очікування? Покажіть позитивні і негативні його сторони в ситуації педагогічного процесу.
41. Дайте характеристику процесу соціальної перцепції в ситуації діалогічної взаємодії.
42. Які Ви знаєте значення поняття ідентифікація? Що означає зрозуміти людину?
43. Визначте роль соціальної рефлексії у соціальній перцепції. Покажіть відмінності загально-психологічного поняття рефлексія і його соціально-психологічного тлумачення як соціальної рефлексії.
44. Що таке каузальна атрибуція? Розкрийте зміст цього феномену.
45. Які Ви знаєте способи каузальної атрибуції?
46. В чому полягає фундаментальна помилка каузальної атрибуції?
47. Визначте умови, що спричиняють фундаментальну помилку каузальної атрибуції.
48. Покажіть, як досліджується в теоріях атрибуції проблема спостерігач-учасник.
49. Яке значення у висловлюваннях лікаря має інтонація його голосу?
50. Які емоції повинен виявляти лікар при бесіді з хворим?
51. Чи знаєте ви, які інколи застосовують лікарі невірні медичні висловлювання?
52. Що таке ятрогенні захворювання? Які причини їх виникнення?
53. Які ви можете назвати методики встановлення психологічного контакту між лікарем та хворим?
54. Якими техніками активного слухання повинен володіти лікар при спілкуванні з хворим?
55. Охарактеризуйте як саме складається перше враження хворого при зустрічі з лікарем?
56. Які повинен лікар застосовувати техніки переконання при спілкуванні лікаря з хворим?
57. Чи знаєте ви шляхи виходу лікаря з конфліктної ситуації, яка може виникнути між ним і хворим?
58. Опишіть загальну структуру бесіди лікаря та хворого.
59. Поясніть у чому полягає пізнавальний аспект бесіди.
60. В чому проявляється емоційний аспект бесіди?
61. Назвіть основні форми психологічної взаємодії між лікарем та хворим.

ПЕРЕЛІК НАВЧАЛЬНОЇ ТА НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Абрамович С.Д. Мовленнєва комунікація: Підручник / С.Д. Абрамович, М.Ю. Чікарькова. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 472 с.
2. Варій М. Й. Загальна психологія.: підр. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. Й. Варій – [3-тє вид.]. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 1007 с.
3. Джелалі В.О. Психологія вирішення конфліктів: Навчальний посібник / В.О. Джелалі. – Харків-Київ : Р. И. Ф., 2006. – 320 с.
4. Кайдалова Л.Г., Пляка Л.В. Психологія спілкування: навчальний посібник. – Х.: НФаУ, 2011 – 132 с.
5. Крысько В.Г. Социальная психология: словарь-справочник / В.Г. Крысько. – Минск : Харвест, 2004. – 688 с.
6. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія професійної комунікації: Навчальний посібник / Орбан-Лембрик Л.Е. – Чернівці: Книги – ХХІ, 2010. – 528с.
7. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.
8. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2-х кн. Кн.2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л.Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.
9. Психологія спілкування : Навчальний посібник / Філоненко М. - К. : Центр учбової літератури, 2008.- 224 с.
10. Трухін І.О. Соціальна психологія спілкування: Навчальний посібник / І.О. Трухін. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 335 с.
11. Цимбалюк І.М. Психологія спілкування: Навчальний посібник / І.М. Цимбалюк. – К. : ВД “Професіонал”, 2004. – 304 с.
12. Аминов И. И. Психология делового общения: Учебное пособие / И. И. Аминов. – 4-е изд., стер. – М.: Омега-Л., 2007. – 304 с.
13. Максименко С. Д. Технологія спілкування (комунікативна компетентність учителя: сутність і шляхи формування) / С. Д. Максименко, М. М. Заброцький, - К.: Главник, 2005. – 112 с.
14. Цигульська Т. Ф. Загальна та прикладна психологія / Т. Ф. Цигульська. – К.: Наукова думка, 2000. – 190 с.

Інформаційні інтернет-ресурси

1. НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ,
ДЕРЖАВНА НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.О.
СУХОМЛИНСЬКОГО (<http://dnpb.gov.ua/ua/>)

2. НАУКОВА БІБЛІОТЕКА ІМЕНІ М. МАКСИМОВИЧА КИЇВСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
(<http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/opis.php3>)

3. НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В.І. ВЕРНАДСЬКОГО
(<http://www.nbu.gov.ua/>)

4. PubMed (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed>)

PubMed Central (<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/>)